

Michael Skovmand, ed., *Media Fictions, The Dolphin no. 17*, Aarhus Universitetspresse 1989, kr. 125. Forhandles af Engelsk Instituts sekretariat, Aarhus Universitet, 8000 Aarhus C., 86 13 67 11.

Anmeldt af: Graham Murdock, Centre for Mass Communication Research, University of Leicester.

Den foreliggende bog er et særnummer af kulturtidsskriftet *The Dolphin*. Den er tænkt som et engelsksproget udstillingsvindue for skandinaviske forskere, der med forskellige humanistiske tilgangsvinkler beskæftiger sig med analyse af britisk og amerikansk populærkultur.

Bidragyderne kommer alle fra forskningsmiljøer, hvor man har opdyrket dette forskningsfelt i de senere år: Aarhus, København og Roskilde i Danmark, Bergen i Norge og Stockholm i Sverige. Alle bidragene er på engelsk - de bedste af dem skrevet med en elegance, man ofte savner i akademiske analyser af populærkultur.

Alt i alt byder bogen på ganske fornøjelig læsning, indsigt og udfordringer, samtidig med at den giver en udmærket indføring i, hvad der i øjeblikket arbejdes med blandt skandinaviske forskere inden for "cultural studies".

For læsere uden forhåndskendskab til skandinavisk populærkultur-forskning er det en god ide at starte med bogens sidste bidrag, hvor Staffan Ericson giver et rids over feltets udvikling i de sidste ca. tyve år. Han beskriver, hvordan der midt i 1970-erne skete et brud med det ideologikritiske perspektiv, der udelukkende så populærfiktionen som bærer af borgerlig ideologi

Siden da har der været en stigende opmærksomhed på populærkulturens fascinationskraft og funktion i folks dagligliv: En udvendig kritik, der udspringer af forestillingen om 'kunstens' og den 'lødige' litteraturs overlegenhed, udfordres af mere

indlevende analyser, der erkender, at ligesom kritikere samtidig kan være fans, så kan fans også indgå i et kritisk samspil med de tekster, de læser. Ved således på en radikal måde at undergrave skellet mellem "høj"- og "lav"-kultur gør denne nye relativisme det muligt for forskerne at undersøge de skjulte forbindelser mellem alle mulige former for tekster.

Her bliver det blandt andet centralt at udforske sammenbruddet i de traditionelle narrative strukturer, ikke blot i avantgardelitteraturen, men også i de audiovisuelle industriers hverdagsformer. Således søger Torben Krag Grodal i sin analyse af *Miami Vice* at påvise, hvordan fortællingen fortrænges af fortættede og hurtigt skiftende billedforløb, der holdes sammen af "et righoldigt mønster af associationer og konnotationer", af programmets og lydsidens ubønhørlige fremdrift

Tilsvarende analyserer Peter Larsen rockvideoen som "en form hinsides fortællingen", hvori traditionelle kategorier som tid, rum og kausalitet afløses af løst forbundne scener eller spændingsfyldte lystøjeblikke, der snarere følger en drømmelogik.

Andre bidragydere er mere interesserede i sammenhænge over tid inden for populærfiktionen. Ib Bondebjerg analyserer den amerikanske miniserie *Winds of War* som et moderne melodrama. Ib Johansen undersøger forbindelsen mellem på den ene side nyere film som *Alien* og *Blade Runner*, og på den anden side samspillet mellem det groteske og det sublime i populærlitteraturen fra Mary Shelley's *Frankenstein* og Hoffman's *The Sandman*, op til i dag. Jostein Gripsrud analyserer de norske Morgan Kane-bestsellere som en særlig udvikling af westerngenren. Og Kirsten Drotner følger melodramaets rolle i pigers og unge kvinders liv, fra "mill-girl"-magasinerne i England sidst i 1800-tallet til rockstjernen Madonnas nutidige film og videoer.

I lighed med næsten alle de øvrige bidragydere hænger Drotners interesse i dynamikken mellem populærlærtekster og den fascination, de fremkalder, snævert sammen med de pågældende teksters rolle i læsernes

livssammenhæng. I et elegant og overbevisende ræsonnement påviser hun, hvordan mangfoldigheden af de subjektpositioner, som fiktionen tilbyder unge kvinder, tillader en "legende vekslen mellem identificerende indlevelse og en humoristisk eller ironisk distance".

Men det overlades til Kim Schrøders analyse af seeroplevelsen af Dynasty at behandle faktiske læsere, i modsætning til de læserpositioner, som teksterne tilbyder læserne. Efter at have påvist, hvordan seerne er både indsigtfulde, kritiske og aktive, ender han med at argumentere for nødvendigheden af at omdefinere vores grundlæggende forestillinger om "kulturel kvalitet", således at begrebet kommer til at omfatte ethvert kulturprodukt, der tematiserer sin samtids moralske spørgsmål, appellerer til modtagernes evne til æstetisk leg, og som det lykkes for at skabe en oplevelse, som bevæger dem.

Der er her tale om en radikalt relativistisk position, som langt fra alle bidragyderne tilslutter sig. Ericson lader sin tvivl komme åbent til udtryk. I andre bidrag hører man et tydeligt ekko af den kritiske teoris affærdigelse af mediebrugerne som passive ofre, f.eks. i Torben Grodals opfattelse af, hvordan Miami Vice-fans "stirrer på skærmen opfyldt af melankolsk begær", alt imens de vælter Coca/Cola og lynopvarmet pizza i sig. Hvor Schrøder opfatter seerne som kritikere, hvis kvalitetskriterier man bør tage alvorligt, dér ser Grodal tydeligvis kun dørske "sofaseere".

Disse spørgsmål er det utroligt vigtigt at få afklaret, både inden for kulturanalyse og -fortolkning, og i forhold til en kulturpolitisk praksis. Men de kan ikke besvares udelukkende ud fra forholdet mellem medietekster og deres brugere.

En af den kritiske teoris hovedpointer, som vi skal holde fast i, går ud på, at såvel medieproduktets form som modtagelsesvilkårene er indlejret i produktionssystemets dynamik og producenternes og distributørernes strategier. Det eneste bidrag, der tager hul på den diskussion, er Michael Skovmands historiske essay om den britiske trebindsromans pludselige død midt i 1890'erne. Han påviser heri, at når denne

yderst vellykkede og populære genre forsvandt, så skyldtes det hovedsagelig en ændret udgivelsespolitik hos de to vigtigste cirkulationsbiblioteker.

Det gjaldt her som det gør det på alle andre områder af kulturindustrien, at kulturproducenter og -forbrugere kun kan udøve deres valg og gøre deres indflydelse gældende inden for de rammer, som ejerne af produktionsfaciliteterne og annoncerne udstikker. Med et udtryk lånt fra Stuart Hall kan man sige, at økonomien er determinerende "i første instans". Det er økonomien, der kridter banen op. På selve banen har både teksternes forfattere og læsere herefter masser af muligheder for kreativitet og improvisation, men det foregår på ingen måde så frit og betingelsesløst, som nogle af bidragyderne til denne bog påstår.

Det, der nu er behov for, er en tværvideenskabelig indsats, der kan kombinere tekstanalysens og receptionsetudiernes indsigter med den voksende mængde af arbejder, der undersøger kulturproduktionens sociologi og politiske økonomi. Målet må her være at klarlægge det komplekse samspil mellem kreativitet og kontrol, og at konkretisere betingelserne hvorunder frihedens grænser kan udvides.

Anmeldelsen, der vil blive bragt på engelsk i European Journal of Communication, er oversat af Kim Schrøder.

Reception af levende billeder
red. af Lennart Højbjerg. Akademisk Forlag 1989.

Anmeldt af Carsten Y. Hansen

Lennart Højbjerg har redigeret en fin publikation om dansk receptionsforskning. Vægten er lagt på at føre bogen helt à jour med den seneste udvikling i den danske forskningsverden. Teoretisk som empirisk. Bogen er opdelt i tre dele: en teoridel, en metodel og en empiri- og kritikdel. I første del, der omfatter halvdelen af bogen, skriver redaktøren selv om receptionsanalysens problemstillinger og perspektiver. Desuden er der ar-